

bahar 2002

BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ ÖĞRETMENLİĞİ İLE SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Yrd. Doç. Dr. Şener Büyüköztürk
Yrd. Doç. Dr. Deniz Deryakulu

Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Fakültesi

Bu araştırmanın amacı, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği (BÖTE) ile sınıf öğretmenliği (SÖ) programlarında okuyan son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının önemli yordayıcılarını belirlemektir. Korelasyonel türden bir çalışma olan bu araştırma, Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde okuyan 65 bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği ve 201 sınıf öğretmenliği öğrencisini kapsamaktadır. Veriler, anket uygulanarak ve fakülte öğrenci işleri kayıtlarından elde edilmiştir. Öğrencilerin üniversitedeki akademik başarılarını açıklamada en uygun regresyon eşitliğini elde etmek için aşamalı çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, BÖTE öğrencileri için lise bitirme derecesi ve sosyal uyumun; SÖ öğrencileri için akademik uyum, üniversite giriş puanı (ÖYS), cinsiyet, kalınan yer, sosyal uyum ve lise bitirme derecesi değişkenlerinin akademik başarının önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir.

The Factors Affecting The Computer Education and Instructional Technologies Teacher Program and The Classroom Teacher Program Students' Academic Achievements

The purpose of this study was to investigate the relationships among students' academic, affective, personal variables and academic achievement at the university. The study was conducted with 201 students from the classroom teacher program (SO) and 65

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

students from the computer education and instructional technologies teacher program (BÖTE) in Ankara University and Gazi University. The best regression equation is obtained to predict the end-of-the 7 terms grade point average in the university, using stepwise regression analysis. Results showed that, for BÖTE students, high school grade point average and social adjustment were significant predictors of academic achievement in the university and for SÖ students, academic adjustment, ÖYS point, gender, accommodation, social adjustment and high school grade point average were significant predictors of academic achievement in the university respectively.

Eğitim, toplumsal ve ekonomik gelişmeyi sağlayan en önemli araçlardan biridir. Öğretmen ise öğrenciyle birlikte, eğitim sisteminin yaşamsal bir parçasıdır. İyi yetişmiş bir öğretmen, etkili bir eğitimin ön koşuludur. Kuzgun (2000a), öğretmenliği, sosyal hizmet iş kümesi içinde yer alan bir meslek olarak tanımlamaktadır.

Türkiye'deki çeşitli üniversitelere bağlı eğitim fakültelerindeki öğretmenlik bölümleri, 1998/1999 öğretim yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu'nca yürütülen "Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması" çalışmalarıyla birlikte tek tip eğitim programı uygulamaya başlamışlardır. Eğitim sistemine daha iyi yetişmiş öğretmen adayları sunmayı amaçlayan sözü edilen programlar, 2001-2002 öğretim döneminde ilk mezunlarını verecektir.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında akademik başarıyı etkileyen değişkenlerin araştırılmasının araştırmacıların ilgisini çeken temel problem alanlarından biri olduğu söylenebilir. Ghiselli'ye (1968) göre akademik başarıyı açıklayan en önemli değişken, yetenek testlerinden alınan puanlardır ve bu tür değişkenler okul başarısının yaklaşık %50'sini açıklamaktadır (Akt.Kuzgun, 2000a). Kuzgun, aynı çalışmasında başarıyı açıklamak için yeteneğin yanı sıra bireysel özellikler, sosyal çevre ve bunların dışındaki olası diğer faktörlere dikkat çekmektedir.

Türkiye'de üniversiteye girişte yapılan sınavlar, öğrencileri, başarılı olabilecekleri programlara yerleştirmeyi hedeflediğinden bir yükseköğretim programına yerleşen öğrencinin yükseköğretimdeki başarısının da yüksek olacağı varsayılmaktadır (Aşkar, 1985; Özçelik, 1982). Bazı araştırmalar üniversite giriş sınavlarında alınan puan ile üniversitedeki akademik başarı

arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, bu tür bir sınavdan yüksek puan alanların üniversitedeki başarılarının da yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Özdoğan, 1988; Yıldırım, 1972). Ancak, sözü edilen sonuçların tersine, üniversite giriş puanı ile üniversitedeki akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan araştırmalara da rastlanabilmektedir (Begik, 1997; Onay, 1972). Yüksel (1997) tarafından yapılan bir araştırmada, üniversiteye girişte genel akademik yeteneği ölçen öğrenci seçme sınavı (ÖSS) ve belli konularda akıl yürütme gücünü ölçen öğrenci yerleştirme sınavı (ÖYS) puanları ile üniversitedeki başarı arasında genel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı; Demirok'un (1990) araştırmasında ise, ÖSS ve ÖYS puanları ile üniversite akademik başarısı arasında genel olarak düşük düzeyde bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Oysa, Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversiteye girişte kullanılan yetenek sınavlarının üniversitedeki akademik başarının önemli bir yordayıcısı olduğu görülmüştür (Boyden, 1973).

Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarıyla aralarında ilişki olup olmadığına bakılan faktörler arasında lise bitirme derecesi ve üniversiteye giriş sınav puanı gibi akademik değişkenlere rastlanmaktadır. Kuzgun'a (2000b) göre, geçmişteki başarı, gelecekteki başarıyı kestirmede güçlü bir etkidir. Yapılan pek çok araştırmada, öğrencilerin üniversitedeki başarıları ile lise bitirme derecesi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu, başka bir anlatımla lise bitirme derecesi yüksek olanların üniversitedeki başarılarının yüksek olduğu görülmüştür (Begik, 1997; Betz, Casas, ve Rocha-Singh, 1992; Onay, 1972; Özgüven, 1974; Tavşancıl, 1989). Ancak bazı araştırmalarda lise mezuniyet derecesi ile üniversitedeki başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığına ilişkin bulgulara da rastlanmaktadır (Celkan, 1983; Perçin, 1998).

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları konu alan bir araştırmada, öğretmenlik programlarına, ortaöğretim başarı puanı düşük olanların girdiği ve lise mezuniyet derecesi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar arasında pozitif ilişkinin olduğu ancak, programa devam eden öğrencilerin yaklaşık yarısının öğretmenlik mesleğini sevmedikleri görülmüştür (Aşkar ve Çelenk, 1988). Duyuşsal özelliklerin bilişsel ve devinsel davranışların edinilmesinde olumlu etkisinin olduğu (Bloom, 1979) dikkate alındığında, öğretmenlik mesleğine karşı tutumu olumsuz olan bireylerin okuldaki akademik başarılarının yüksek olması beklenebilecek bir sonuç değildir.

Sosyal yaşam ile akademik yaşam arasında bir ilişki olduğu, sosyal ilişkilerde zayıf olanların, akademik başarı elde etmede sorun yaşayacağı ileri

sürülmektedir (Parke ve Welsh, 1998). Üniversite öğrencilerinin yaşadığı pek çok sorun arasında üniversiteye olan sosyal ve akademik uyum da sayılmaktadır. Üniversite öğrencilerinin çoğunun öğrenimlerini ailesinden uzakta sürdürmek durumunda kalması ve geldikleri üniversite çevresinin yeni olması nedeniyle üniversiteye ve buldukları yeni çevreye uyumda güçlükler yaşamaları ve bunun da üniversitedeki başarılarını olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmektedir (Akbalık, 1997; Kuzgun, 2000b; McWilliams ve Gerber, 1978).

Akademik başarı ile öğrencinin çeşitli kişisel özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalara da rastlanmaktadır. Perçin (1998) yaptığı bir araştırmada, yurtda kalanların diğer yerlerde kalanlardan; üniversite öncesinde yaşadığı yerleşim birimi köy ve belde olan öğrencilerin büyük şehirde yaşayanlardan daha başarılı olduklarını, ailenin gelir düzeyinin ise akademik başarı ile anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Üniversitedeki başarı ile ilişkili olduğu düşünülen bir başka değişken de öğrenim görülen lise türüdür. Bu konuda farklı bulgulara rastlanmaktadır. Lise türü ile yükseköğretimdeki akademik başarı arasında genel olarak bir ilişki gözlenmezken (Perçin, 1998; Tavşancıl, 1989), Celkan'ın (1983) yaptığı araştırmada fen lisesi ve kolej mezunlarının daha başarılı olduğu bulunmuştur. Özgüven'in (1974) araştırmasında ise, üniversitede kızların erkeklerden daha başarılı oldukları, ancak kalınan yer, yerleşim birimi ve öğrencinin eline geçen para ile akademik başarının ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Buraya kadar verilen araştırma bulgularından, üniversitedeki akademik başarıyı etkileyen değişkenler üzerine yapılan pek çok araştırma sonunda akademik başarıya olan etkileri bakımından üzerinde ortaklaşılan değişkenlerden bahsetmenin olası görünmediği anlaşılmaktadır. Özellikle Türkiye'de 1998 yılında öğretmen yetiştiren programlarda yapılan değişikliklerden sonra, bu tür programlara devam eden öğrencilerin akademik başarılarının önemli yordayıcılarının belirlenmesinin, programların geliştirilmesinde ve akademik başarıyı arttırıcı önlemlerin alınmasında ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği (BÖTE) ile sınıf öğretmenliği (SÖ) programlarında okuyan son sınıf (sekizinci dönem) öğrencilerin akademik başarılarının önemli yordayıcılarını belirlemektir.

Yöntem

Desen

Araştırma, akademik başarının, seçilmiş bazı değişkenlerle olan ilişkisini açıklamaya dönük korelasyonel bir çalışmadır. Korelasyon desenlerinde aralarında ilişki olan iki değişken de birbiri için yordayıcı-bağımsız değişken konumundadır. Bu değişkenlerden hangisinin bağımsız hangisinin bağımlı olacağı, pratiğe ve araştırmacının amacına göre tayin edilir. Bu çalışmada değişkenlerden birinin bağımlı, diğerlerinin bağımsız değişken olarak ele alındığı çoklu regresyon deseni uygulanmıştır. Çalışmada, Eğitim Fakültelerinin BÖTE ve SÖ programlarına devam eden öğrencilerin akademik başarıları. (Fak.Ort.), bağımlı (yordanan) değişken olarak alınmıştır. Öğrencilerin akademik başarı puanları, üniversitedeki yedi dönemde alınan tüm derslerin ortalama puanıdır. Öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkisi araştırılan bağımsız değişkenler ya da faktörler aşağıda verilmiştir:

- Lise bitirme derecesi (Lise Ort.). Lise diplomasında belirtilen başarı notudur.
- Üniversite giriş puanı (OYS). Bu değişken 1998 yılında yapılan ikinci basamak sınav olan öğrenci yerleştirme sınav puanıdır.
- Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum.
- Sosyal uyum
- Akademik uyum
- Cinsiyet
- Mezun olunan lise türü
- Kalınan yer
- Ailenin gelir düzeyi

Çalışma Grubu

Araştırma, 2001-2002 öğretim yılı ikinci döneminde Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi'nin BÖTE ve SÖ programlarına devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 266 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 173'ü (%65) Gazi Üniversitesi, 93'ü (%35) Ankara

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

Üniversitesi'nde öğrenim görmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 65'i (%24.4) BÖTE ve 201'i (%75.6) SÖ programına devam etmektedir.

BÖTE öğrencilerinin 31'i (%47.7) kız ve 34'ü (%52.3) erkektir. SÖ'de ise grubun 153'ü (%76.1) kız ve 48'i (%23.9) erkektir. BÖTE öğrencilerinin 20'si (%30.8) genel lise, 23'ü (%35.4) anadolu ve süper liseler, 22'si (%33.8) kız ve erkek meslek liseleri mezunudur.

SÖ'de ise öğrencilerin 142'si (%70.6) genel lise, 35'i (%17.4) anadolu ve süper liseler, 24'ü (%11.9) kız ve erkek meslek liseleri mezunudur. Öğrencilerin kaldıkları yer bakımından dağılımları incelendiğinde BÖTE öğrencilerinin 17'si (%26.2) aile, 17'si (%26.2) yurttta ve 31'inin (%47.7) arkadaşla birlikte kaldığı; SÖ grubunda ise 103 kişinin (%51.2) aile, 77 kişinin (%29.9) yurttta ve 38 kişinin de (%18.9) arkadaşla birlikte kaldığı görülmüştür.

Verilerin Toplanması

Araştırmada gereksinim duyulan veriler için yedi yarıyla ait fakülte başarı düzeyi, 1998 yılı yükseköğretime yerleştirmede kullanılan üniversite giriş puanı (BÖTE için ÖYS-Matematik ve SÖ için ÖYS-Türkçe-Matematik) ve lise bitirme derecesi fakülte kayıtlardan elde edilmiştir.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen 10 maddelik "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .80 olarak hesaplanmış olup, ölçekte beşli likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, "hiç katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum", "tamamen katılıyorum" seçeneklerinden oluşmaktadır. Olumlu tutum cümlelerine verilen yanıtlar, "hiç katılmıyorum"dan "tamamen katılıyorum"a, "1."den "5"e; dört olumsuz tutum cümlesinde ise yanıtlar bunun tersine doğru puan verilerek kodlanmıştır. Buna göre ölçekten alınan yüksek puan olumlu tutumu yansıtmaktadır.

Öğrencilerin sosyal uyum ve akademik uyumları, Akbalık (1997) tarafından geliştirilen "Üniversiteye Uyum Ölçeği" kullanılarak değerlendirilmiştir. Sözü edilen ölçeğin 26'sı sosyal uyumu ve 5'i akademik uyumu ölçen toplam 31 maddesi bulunmaktadır. Ölçekte yer alan 11 madde olumlu (doğrudan uyumu tanımlayan maddeler), 20 madde ise olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekte "bana tamamen uyuyor", "bana oldukça uyuyor",

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

bana biraz uyuyor” ve “bana hiç uymuyor” seçenekleri kullanılmıştır. Olumlu ifadeler aynı sırayla “4”ten, “1”e doğru, olumsuz maddeler ise tersine puanlandırılmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan uyumun yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı sosyal uyum için .91 ve akademik uyum için .82 olarak hesaplanmıştır.

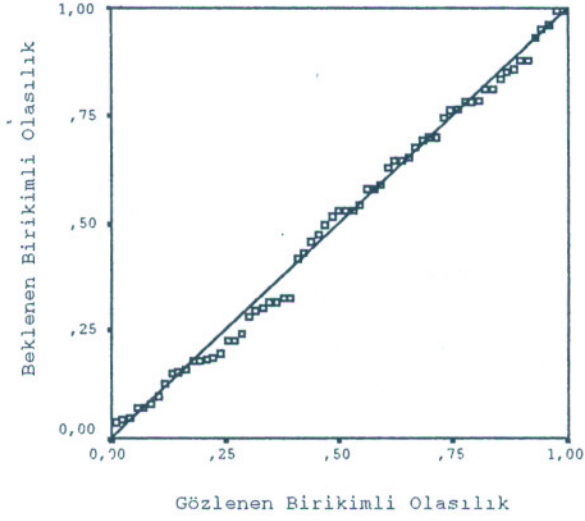
Katılımcıların cinsiyet, mezun olunan lise türü, ailenin gelir düzeyi ve kaldıkları yere ilişkin bilgileri ise, yukarıda belirtilen ölçeklerin uygulanması sırasında verilen kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Ailenin gelir düzeyine ilişkin öğrenci algısı, beşli derecelendirme ölçeği (1=çok zayıf ve 5=çok iyi) kullanılarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

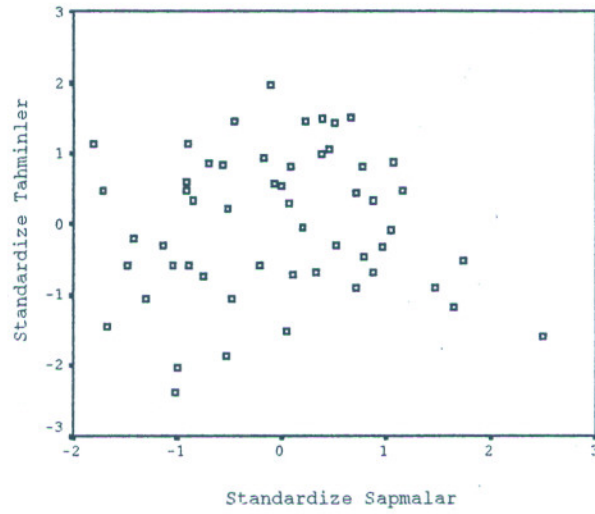
Öğrencilerin fakülteadaki akademik başarıları ile yukarıda belirtilen bağımsız değişkenler arasındaki ilişki aşamalı çoklu regresyon analiziyle incelenmiştir. Aşamalı regresyon analizi, bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olan bağımsız değişkenlere odaklıdır. Bağımlı değişkendeki varyansa önemli bir katkı sağlamayan bağımsız değişkenler regresyon modelinin dışında bırakılır. Analize ilk olarak, bağımlı değişkenin varyansına en çok katkı getiren bağımsız değişken dahil edilir. Bunu, bağımlı değişkenin varyansına birinciyle birlikte en büyük katkıyı sağlayan ikinci bağımsız değişkenin analize alınması izler. İşlem, aynı mantıkla, varyansa önemli katkı sağlayan tüm bağımsız değişkenlerin modele alınmasıyla son bulur (Bryman ve Cramer, 2001; Büyüköztürk, 2002; Cohen ve Cohen, 1983).

Regresyon analizine fakülteadaki başarı, lise bitirme derecesi, üniversite giriş puanı, üniversiteye sosyal uyum, akademik uyum ve ailenin gelir düzeyi değişkenleri doğrudan alınmıştır. Buna karşılık, cinsiyet, lise türü ve kalınan yer gibi nitel değişkenler, düzey sayısının bir eksiği kadar “dummy değişken” olarak yeniden kodlandıktan sonra regresyon analizine dahil edilmiştir. Cinsiyet değişkeni için kızlar “1” olarak ve dışta tutulan düzey olan erkekler “0” olarak kodlanmıştır. Kız ve erkek meslek liselerinin dışta tutulduğu lise türü değişkeni için birinci dummy değişkeninde (Lis.Dum1) genel lise “1” ve diğerleri “0”; ikinci dummy değişkeninde (Lis.Dum2) ise anadolu ve süper lise “1” ve diğerleri “0” olarak kodlanmıştır. Öğrencinin kaldığı yer değişkeni için de arkadaşla kalma düzeyi dışta tutularak iki yeni değişken tanımlanmıştır. Buna göre kalınan yer değişkeninden, ailenin

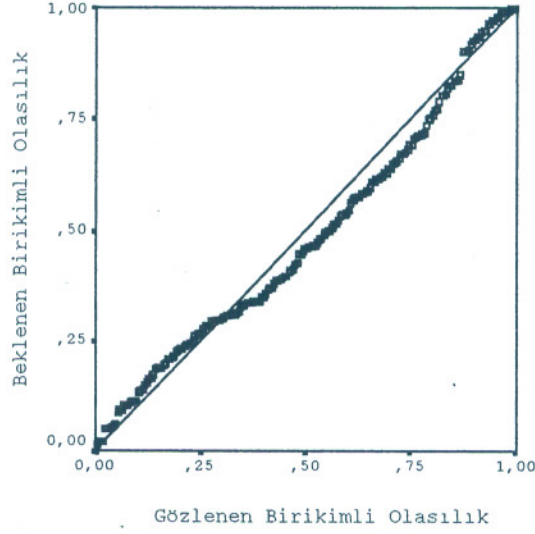
Şekil 1a. Beklenen ve Gözlenen Birikimli Olasılık (BÖTE)

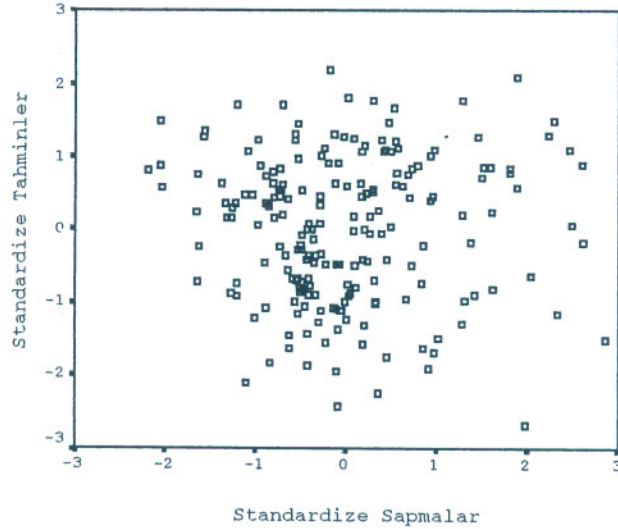
Şekil 1b. Standardize Tahmini Değerler ve Sapmalar (BÖTE)

Şekil 2a. Beklenen ve Gözlenen Birikimli Olasılık (SÖ)

Şekil 2b. Standardize Tahmini Değerler ve Sapmalar (SÖ)

yanında kalmanın "1" ve diğerlerinin "0" olarak kodlandığı birinci dummy değişkeni (Yer.Dum1) ve yurttan kalmanın "1" ve diğerlerinin "0" olarak kodlandığı ikinci dummy değişkeni (Yer.Dum2) yaratılmıştır.

BÖTE ve SÖ programlarında okuyan öğrencilerin akademik başarılarının önemli yordayıcılarının belirlenmesi amacıyla aşamalı çoklu regresyon analizi, her iki bölüm için ayrı ayrı uygulanmıştır. Bunun nedeni, iki programdan BÖTE'nin ÖYS-Matematik, SÖ'nin ise ÖYS-Türkçe-Matematik

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

puanları ile öğrenci almasıdır. Analiz yapılmadan önce, artık (sapma, residual) değerleri üzerinden ± 3 standart sapma dışında kalan uç değerlerin (outliers) olup olmadığına bakılmıştır. SÖ programına devam eden üç öğrenciye ait artık değerlerin uç değer olduğu görülmüş ve analizden çıkartılmıştır. Buna göre, regresyon analizinin “doğrusallık” ve “çok değişkenli normallik” olarak kısaca isimlendirilen varsayımlarının karşılandığı kabul edilmiştir. Ancak, ek olarak standardize edilmiş sapma değerleri ile standardize edilmiş yordanan değerlerin grafiği çizilmiş, grafiğin belli bir örüntü vermediği, dolayısıyla doğrusallık varsayımının karşılandığı görülmüştür. Standardize edilmiş sapma değerleri ile ilgili olarak çizilen gözlenen ve beklenen birikimli olasılık dağılımına ait “Normal P-P” grafiği ise normal dağılımdan önemli bir sapmanın olmadığını göstermiştir. Grafikler Şekil 1a-b ve Şekil 2a-b’de gösterilmiştir.

Bulgular

Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği ile sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin akademik başarılarının önemli yordayıcılarını belirlemek amacıyla uygulanan çoklu regresyon analizi sonuçları sözü edilen yükseköğretim programları başlıkları altında aynı sırayla verilmiştir.

BÖTE Programı Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Faktörler

BÖTE öğrencilerinin bazı değişkenlere ait betimsel istatistikleri Çizelge 1’de verilmiştir. Çizelgede betimsel istatistikleri sunulan yedi değişkene ait değişim katsayılarının düşük olması, öğrencilerin üniversitedeki akademik başarı, üniversiteye giriş puanı, lise bitirme derecesi, sosyal uyum, akademik uyum ve ailelerin gelir düzeyleri bakımından oldukça homojen olduklarını göstermektedir. BÖTE öğrencilerinin özellikle üniversiteye giriş puanları bakımından birbirlerine oldukça yakın oldukları görülmektedir.

BÖTE öğrencilerinin akademik başarılarının önemli yordayıcılarını belirlemek amacıyla yapılan aşamalı çoklu regresyon analizi sonuçları Çizelge 2’de verilmiştir.

Buna göre, regresyon analizinin iki aşamada tamamlandığı ve akademik başarıya ilişkin varyansa katkıları bakımından iki değişkenin önemli yordayıcılar olduğu görülmektedir. Analize ilk aşamada öğrencilerin fakülteadaki başarısının %15’ni açıklayan lise bitirme derecesi alınmıştır.

Çizelge 1. BÖTE Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikleri (n=65)

Değişken	\bar{X}	S	Değişim Katsayısı (%)	En Düşük Değer	En Yüksek Değer
Fakülte Ort.	75.99	13.52	18	46.50	96.50
OYS	447.19	18.47	4	407.84	477.19
Lise Ort.	4.10	.50	12	2.83	4.96
Sosyal Uyum	79.41	9.97	13	57.00	98.00
Akademik Uyum	15.00	3.79	25	5.00	20.00
Tutum	38.34	8.02	21	10.00	49.00
Gelir Düzeyi	3.16	.71	22	1.00	5.00

Çizelge 2. BÖTE Öğrencilerinin Üniversitedeki Akademik Başarılarının Yordanmasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	R	R ² Değişim	B	SH _B	β	T	p
1. Lise Ort.	.387	.150	9.59	3.09	.35	3.10	.003
2. Sosyal Uyum	.463	.064	.35	.15	.26	2.25	.028
Sabit	-	-	9.17	16.43	-	.56	.579

R = .46, R² = .214
F_(2,62) = 8.45, p = .001

İkinci aşamada ise, açıklanan varyansa anlamlı en fazla katkı getiren sosyal uyum değişkeni alınmıştır. Sosyal uyum akademik başarıya ilişkin açıklanan varyansa %6.4'lük bir katkı sağlamıştır. Regresyon katsayılarının işaretine bakıldığında her iki değişken ile akademik başarı arasındaki ilişkinin pozitif olduğu görülmektedir. Bu iki değişken birlikte akademik başarıdaki toplam varyansın %21.4'ünü açıklamaktadır.

SÖ Programı Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Faktörler

Sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin bazı değişkenlere ait betimsel istatistikleri Çizelge 3'te verilmiştir. Değişim katsayısının tüm değişkenler için düşük olması, sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çizelgede verilen yedi değişken bakımından oldukça homojen olduğunu göstermektedir. Öte yandan, öğrencilerin üniversiteye giriş puanları bakımından %2'lik değişim katsayısı ile çok büyük benzerlik gösterdikleri görülmektedir.

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

Çizelge 3. SÖ Öğrencilerinin Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikleri (n=201)

Değişken	\bar{X}	S	Değişim Katsayısı (%)	En Düşük Değer	En Yüksek Değer
Fakülte Ort.	72.37	8.08	11	55.25	94.74
OYS	416.48	6.77	2	389.97	438.58
Lise Ort.	3.48	.59	17	2.00	5.00
Sosyal Uyum	81.95	9.22	11	46.00	100.00
Akademik Uyum	15.22	3.11	20	5.00	20.00
Tutum	43.27	5.43	13	19.00	50.00
Gelir Düzeyi	3.29	.64	19	1.00	5.00

Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin akademik başarılarının önemli yordayıcılarını belirlemek amacıyla uygulanan aşamalı çoklu regresyon analizi sonuçları Çizelge 4'te verilmiştir. Çizelge 4 incelendiğinde, akademik başarının altı önemli yordayıcısının bulunduğu görülmektedir. Regresyon analizinde eşitliğe ilk olarak akademik başarıya ilişkin varyansın %9.8'ini açıklayan akademik uyum alınmıştır. İkinci aşamada, bağımlı değişkendeki açıklanan varyansa %7.1'lik katkı sağlayan ailenin yanında kalıp kalmama (Yer.Dum1) değişkeni alınmıştır. Üçüncü aşamada üniversiteye giriş puanı alınmıştır. Bu değişkenin açıklanan varyansa katkısı %6.3'tür. Dördüncü aşamada regresyon eşitliğine varyansa %3.2 katkı sağlayan cinsiyet değişkeni alınmıştır. Beşinci aşamada, eşitliğe varyansa %2.8 katkı getiren yurtta kalıp kalmama (Yer.Dum2) değişkeni dahil edilmiştir. Altıncı aşamada, daha önce açıklanan varyansa anlamlı katkısı nedeniyle regresyon eşitliğine alınan Yer.Dum1 değişkeni, varyansa olan katkısının düşerek anlamsız olması nedeniyle analizden çıkartılmış ve bu nedenle de açıklanan varyansta %0.2'lik bir düşme olmuştur. Yedinci aşamada, varyansa %1.8 katkı sağlayan sosyal uyum ve son aşamada varyansa %1.4 katkı sağlayan lise bitirme derecesi analize dahil edilmiştir.

Yordayıcı değişkenlerle akademik başarı arasındaki ilişkiyi tanımlayan regresyon katsayılarının işaretlerine bakıldığında akademik başarıyla akademik uyum, cinsiyet, sosyal uyum ve lise bitirme derecesi değişkenleri arasındaki ilişkinin pozitif; üniversiteye giriş puanı ve yurtta kalıp kalmama değişkenleri arasındaki ilişkinin negatif olduğu görülmektedir. Regresyon eşitliğine önemli yordayıcılar olarak giren altı değişken birlikte, öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin varyansın %32.2'sini açıklamaktadır.

Çizelge 4. SÖ Öğrencilerinin Üniversitedeki Akademik Başarılarının Yordanmasına İlişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	R ²						
	R	Değişim	B	SH _B	β	T	p
1. Akademik Uyum	.313	.098	.60	.16	.23	3.70	.000
2. Yer.Dum1 ^a	.411	.071	-	-	-	-	-
3. OYS	.481	.063	-.26	.07	-.22	-3.61	.000
4. Cinsiyet	.513	.032	4.13	1.23	.22	3.33	.001
5. Yer.Dum2	.540	.028	-5.27	1.08	-.30	-4.87	.000
6. Yer.Dum1	.538	-.002	-	-	-	-	-
7. Sosyal Uyum	.555	.018	.12	.05	.14	2.28	.024
8. Lise Ort.	.567	.014	1.65	.83	.12	1.99	.048
Sabit	-	-	154.2	31.02	-	4.97	.000
			3				

R = .567, R² = .322
F_(6, 194) = 15.35, p = .000

^a Yer.Dum1 değişkeni 6.aşamada modelden çıkartılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği ile sınıf öğretmenliği programı öğrencilerinin üniversitedeki akademik başarılarının önemli yordayıcılarının saptanması amacıyla aşamalı çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Buna göre, BÖTE öğrencilerinin akademik başarılarının önemli yordayıcılarının lise bitirme derecesi ve sosyal uyum değişkenleri olduğu saptanmış ve bu iki değişkenin birlikte akademik başarının %21.4'ünü açıkladıkları belirlenmiştir. Açıklanan varyansa katkıları bakımından lise bitirme derecesinin daha önemli bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Bu sonuç, lise bitirme derecesi yüksek olanların üniversitedeki akademik başarılarının da yüksek olduğuna ilişkin yurt dışı ve yurt içinde yapılan çeşitli araştırma sonuçları ile tutarlıdır (örn; Begik, 1997; Betz, Casas, ve Rocha-Singh, 1992; Onay, 1972; Özgüven, 1974; Tavşancıl, 1989). Benzer biçimde, BÖTE öğrencileri için sosyal uyum ile üniversitedeki akademik başarı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ve sosyal uyumun, başarının önemli bir yordayıcısı olduğu da görülmüştür. Bu sonuç da, üniversite yaşamına sosyal açıdan daha çok uyum sağlamış öğrencilerin akademik başarılarının yüksek olacağına ilişkin çeşitli öngörülerini desteklemiştir (Akbalık, 1997; McWilliams ve Gerber, 1978 gibi).

SÖ öğrencilerinin akademik başarılarını anlamlı bir şekilde yordayan değişkenler ise, akademik uyum, üniversite giriş puanı, cinsiyet, yurttaki kalıp

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

kalmama, sosyal uyum ve lise bitirme derecesidir. Bu altı değişken birlikte akademik başarının %32.2'sini açıklamaktadır. Akademik başarı ile akademik uyum, cinsiyet, sosyal uyum ve lise bitirme derecesi pozitif; üniversite giriş puanı ve yurttan kalma kalmama değişkenleri negatif ilişkilidir. Akademik uyumu, sosyal uyumu ve lise bitirme derecesi yüksek olan SÖ öğrencilerinin üniversitedeki başarılarının bu değişkenler bakımından düşük puanlara sahip öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Anılan sonuç, bu öğrencilerin akademik başarılarının açıklanmasında lise bitirme derecesinin yanı sıra üniversiteye sosyal ve akademik uyumun da önemli birer faktör olduğuna dikkatleri çekmektedir.

Öte yandan, akademik başarının önemli yordayıcısı olan cinsiyet değişkeni bakımından, kızların erkeklere göre akademik başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Özgüven'in (1974) araştırmasının bulgularıyla tutarlıdır. Sınıf öğretmenliği öğrenimi gören kız öğrencilerin erkeklere göre daha başarılı olmaları, toplumda bu mesleğin daha çok kadın mesleği olduğuna ilişkin yaygın inançtan ve kız öğrencilerin bunun etkisi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu olmasından kaynaklanmış olabilir.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer sonuç, öğrencilerin kaldıkları yerin akademik başarının açıklanmasında önemli bir yer tuttuğudur. Yurttan kalan öğrencilerin akademik başarılarının, arkadaşlarıyla evde kalanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ancak bu sonuç, Perçin'in (1988) yurttan kalan öğrencilerin daha başarılı olduğu yönündeki araştırma bulgularıyla tutarlı değildir. Bu durum, yurtlarda yeterli çalışma fırsat ve olanağının, uygun ortamın bulunmaması ile ilişki olabilir. İleride gerçekleştirilecek araştırmalarla, kalınan yurdun fiziksel ve sosyal ortamı ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkiler daha ayrıntılı incelenmelidir.

Araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer ilginç sonuç, SÖ programı öğrencilerinin üniversite giriş puanı ile üniversitedeki akademik başarıları arasında negatif anlamlı bir ilişkinin bulunmasıdır. Başka bir anlatımla, SÖ programı öğrencilerinden üniversite giriş puanı düşük olanların üniversitedeki akademik başarıları daha yüksektir. Bu sonuç, üniversiteye giriş puanları ile üniversitedeki başarı arasında pozitif anlamlı bir ilişki (örn; Aşkar, 1985; Özdoğan, 1988; Yıldırım, 1972) ya da pozitif olmakla birlikte anlamlı olmayan ilişkiler saptanmış olan çeşitli araştırmaların sonuçları ile çelişmektedir (örn; Begik, 1997; Onay, 1972; Yüksel, 1997). Oysa genel olarak, üniversite giriş sınavından yüksek puan alan bir öğrencinin yükseköğretimde de başarılı olması beklenmektedir. Ancak bu araştırma

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

(SÖ programı öğrencileri açısından), bu beklentiyi doğrulamayan bir sonucu ortaya koymuştur. Üniversite giriş puanının akademik başarı ile negatif ilişki vermesinin olası bir nedeni olarak, üniversite giriş puanları bakımından öğrencilerin birbirine çok yakın olması gösterilebilir. Aşkar (1985), üniversite giriş sınavlarında elde edilen test puanları bakımından öğrencilerin oldukça homojen olmalarının, bu puanlar ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi etkileyebileceğini belirtmektedir. Bu araştırmada, üniversite giriş puanları bakımından birbirine çok yakın olan öğrencilerin (SÖ programı öğrencilerinin ÖYS puanları için değişim katsayısı %2'dir), fakülte başarıları bakımından gösterecekleri küçük değişimlerin bu iki değişken arasındaki ilişkinin negatif olmasına yol açtığı düşünülmektedir. Üniversite giriş puanı ile akademik başarı arasında negatif ilişki olmasının olası bir diğer nedeni, belirtilen sınavda yüksek puan alan öğrencilerin yükseköğretime başladıktan sonra öğretmenlik mesleğine ilişkin algılarında ve mesleğe yönelik tutumlarında gözlenen değişimler ve öğrencilerin üniversiteye akademik ve sosyal uyumlarında karşılaşılan sorunlar olabilir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar olumlu yönde değiştikçe, öğrencinin programdaki başarısının yükselmesi beklenir. Bu noktayı sorgulamak amacıyla, üniversite giriş puanları bakımından üst %25 ile alt %25'lik gruba giren SÖ programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ve uyumlarına yönelik analizler yapılmıştır. Buna göre, üniversite giriş puanları bakımından üst grupta bulunan öğrencilerin sosyal uyum [$t(98)=3.05$, $p<.01$] ve akademik uyum [$t(98)=2.27$, $p<.05$] puanları, alt gruptaki öğrencilerden anlamlı bir şekilde düşük; öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının ise anlamlı fark göstermemesine karşılık, üniversite giriş puanı yüksek olan grubun tutum puanlarının görece olarak daha düşük olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgulardan, üniversiteye yüksek üniversite giriş puanı ile gelen öğrencilerin sınıf öğretmenliği programlarına akademik ve sosyal uyumda daha yoğun sorunlar yaşadığı ve giriş puanı düşük olan öğrencilere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının da daha düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak da, üniversite giriş puanı yüksek olan öğrencilerin üniversitedeki akademik başarılarının daha düşük olduğu söylenebilir. İleride gerçekleştirilecek araştırmalarla, SÖ programlarının 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen faktörler karşılaştırmalı olarak incelenmeli, özellikle de öğretmenlik mesleğine ilişkin algılamaların ve tutumların dört yıllık süreçte nasıl değiştiği ve bunun öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisi ayrıntılı olarak ele alınmalıdır.

Ayrıca benzer araştırmaların Türkiye genelini yansıtabilecek farklı üniversiteleri, farklı öğretmenlik programlarını kapsayacak büyük

şener büyüköztürk - deniz deryakulu

örneklemeler üzerinde yürütülmesi ve öğretmenlik programları öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen çeşitli faktörlerin alan bilgisi, öğretmenlik meslek formasyonu ve genel kültür ders grupları için ayrı ayrı incelenmesi öğretmenlik programlarının geliştirilmesinde yararlı bilgiler sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akbalık, F.G. (1997). **Bilgilendirme ve grupta psikolojik danışmanın üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumları üzerinde etkisi.** Yayınlanmamış doktora tezi . Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aşkar, P. (1985). **Yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminin geçerliği.** Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aşkar, P. ve Erdem, M. (1987). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği. **Çağdaş Eğitim**, (121), 8-11.
- Aşkar, P. ve Çelenk, S. (1989). İlkokula öğretmen yetiştiren eğitim yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları konusunda yapılan araştırma. **Çağdaş Eğitim**, (141), 17-21.
- Begik, Ş. (1997). **Akademik başarının kestirilmesinde yetenek, ilgi, kişilik, lise başarısı ve ÖSYS başarısının etkisi.** Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bloom, B.S. (1979/1976). **İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme.** (Çev.D.A.Özçelik). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Boyden, L.R. (1973). Relationship between students completing selected high school subjects and achievement by college industrial education students. **Dissertation Abstracts International, The Humanity and Social Sciences**, 33 (8).
- Bryman, A. & Cramer, D. (2001). **Quantitative data analysis with SPSS release 10 for windows: A guide for social scientist.** New York: Routledge.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). **Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum.** Ankara: PegemA Yayınları.
- Celkan, H. (1983). **Öğrencilerin akademik başarılarında zihin dışındaki faktörlerin etkileri.** Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Cohen, J. & Cohen, P. (1983). **Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences**. London: Lawrence Erlbaum.
- Erdoğan, Y. (1999). **Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavında kullanılan testlerin yordama geçerliliğine ilişkin bir araştırma**. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirok, S. (1990). **ÖSS ve ÖYS puanları ile lise ve dengi okullardaki başarının yükseköğretimdeki başarı ile ilişkisi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hackett, G., Betz, N.E., Casas, J.M. & Rocha-Singh, I.A. (1992). Gender, ethnicity, and cognitive factors predicting the academic achievement of students in engineering. **Journal of Counseling Psychology**, 39 (4), 527-538.
- Kızıltan, G. (1984). **Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeyini etkileyen etmenler**. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (2000a). **Meslek danışmanlığı: Kuramlar uygulamalar**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000b). **Rehberlik ve psikolojik danışma**. (Altıncı baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Mc Williams, A.S. & Gerber, K.E. (1978). A mental health epidemiology survey of a university population. **Journal of College Student Personnel**, 19 (2), 128-131.
- Onay, P. (1972). **Öğrencilerin lise, üniversite giriş ve üniversite başarıları arasındaki ilişki**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özçelik, D.A. (1982). **ÖSYS geçerliliğinin araştırılmasında kullanılan yöntemlere ilişkin bazı sorunlar**. Ankara: ÖSYM Araştırma Geliştirme Birimi.
- Özdoğan, F.S. (1988). **Üniversiteye giriş puanları ile sosyal hizmetler meslek yüksekokulu 1.sınıf öğrencilerinin akademik başarıları arasındaki ilişki**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgül, İ.E. (1974). **Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen zihinsel olmayan faktörler**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Parke, R. & Welsh, M. (Sep-Oct, 1998). Social relationships & academic success. **Thurst for Educational Leadership**, 28 (1), 32-34.

- Perçin, A. (1998). **Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) lisans öğrencilerinin başarı düzeyini etkileyen faktörlerin kantitatif analizi**. Yayımlanmamış doktora tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabachnick, B. G, & Fidell, L.S. (1989). **Using multivariate statistics**. (2nd edition). New York: Harper Collins Publishers.
- Yıldırım, C. (1972). **Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) giriş ve üniversitedeki başarıyı etkileyen faktörler**. Ankara: ODTÜ Yayınları.